

Titel: BREV TIL: Gunnar Bech FRA: Paul Diderichsen (1962-04-23)

Citation: "BREV TIL: Gunnar Bech FRA: Paul Diderichsen (1962-04-23)", i *Louis Hjelmslev og hans kreds*, s. 1. Onlineudgave fra Louis Hjelmslev og hans kreds:
https://tekster.kb.dk/catalog/lh-texts-kapsel_004-shoot-workidUtilg636_0000_004_Diderichsen-Bech_0020/facsimile.pdf (tilgået 20. juli 2024)

Anvendt udgave: Louis Hjelmslev og hans kreds

Ophavsret: Materialet kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge det til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

81 2494

23. april 1962

Kære OB, [Hjelmslev]

Det gode vejr, den kære familie og førremantikkenes presahistorie har taget så meget af min påskeferie at jeg først i aften får tid til at tænke over din infinitivteori og til et parvejs på at formulere nogle af mine ensidige betragtninger.

Jeg kan derfor ikke nå at arbejde mig ind i nogle af de problemer, hvis løsning i praksis først bliver mulig (eller i det mindste lettes væsentlig) ved din metode; men jeg er ganske klar over at metodens værdi først og fremmest afhænger af den hjælp man har af den ved fremstillingen af de konkrete sprogbrugsregler. Jeg må indskrænke mig til nogle mere almene angivelser af synspunkter, som du, så vidt jeg forstår, selv især dig noget usikker over for.

Arbejdet bærer tydelig præg af at være blevet til under arbejdet med ganske bestemte, og specielt tyske problemer (færner som zu liebender og sitzen bleiben elgn.). Fra undersøgelsen over infinitivmarkedet er feltet blevet udvidet til enkelte infinitiva, og af dit sidste udkast fremgår det at du er i færd med at foretage yderligere udvidelser, men at disse vil kræve en dybere indtrængning i det teoretiske grundlag for metoden.

Metodens styrke består sjensynlig i at den er blevet tilpasset til et enormt materiale og har vist sig velegnet til at ordne og beskrive dette. Dens svæghed beror på at den går ud fra visse traditionelt eller vilkårligt opstillede kategorier, uden at sætte disse i relation til almene principper for etablering af grammatiske kategorier, definition af styrelse m.m.

Allerede sammenstillingen af de 6 "infinitiv former" i § 1 er jo i høj grad problematisk: de 2 trin inden for hver status

Jeg tør ikke sige, om statusrektion er homenex i glessematikk
ferstand (og om det overhovedet vil kunne opfattes som en
merfemkategori efter denne teori). Men man burde vel i § 5 have
gjort opmærksom på at hele Hj.s elegante merfemsystem vil bryde
sammen, hvis status skal indlemmes. Dette er naturligvis ingen
afgørende indvending, da det blot vil betyde at tysk har et mer-
femsystem som afviger fra den type af insecurepsisk som Hj.
siger til i sin oversigt.

Langt alvorligere er det problem der melder sig i § 7, nemlig
om status (og Stufen?) er indholdsstørrelser. Man får nemlig
intet svar på det enfoldige spørgsmål, ~~hverken om~~
om disse indholdsstørrelser manifesteres semantisk. Ganske
vist kan indholdsstørrelser være latente (semantisk unmanifeste-
rede eller sammenfaldne), men i alle hidtil kendte tilfælde
har man dog fundet tilfælde hvor man kunne tillægge dem en
betydning (genus, fx.). Når de så tilmed i mange tilfælde også
har fermanten 0, bliver de rigtig nok meget skyggeagtige. Så
vist jeg kan se, minder status (navnlig zu) langt mere om hvad sk
træder obligatori
Hj. kaldte konnektiver, dvs. størrelser der indtræder under
givne betingelser, og (derfor) ikke har noget semantisk indhold.
Hj. har ganske vist måttet opgive sin oprindelige definition
af konnektiver, ~~men~~ og har ikke erstattet den med en ny og bed-
re, men jeg tror faktisk at det er størrelser af denne art vi
her har at gøre med.

Argumentet i § 9 stk. 3 er meget farligt: hvad kan der ikke
komme ud af at opstille kategorier på grundlag af parallellin-
erne i fermantene? (beek:beek-s // run:run-s osv).

Disse indvendinger er dog periferer i relation til din metode:
den vil kunne gennemføres selv om man opfatter status som
konnektivfænomener, og uafhængigt af, hvordan man i det hele
opstiller vrebalsystemet.

5
nødvendigtvis bør være i aktiv form. Men bruger derfor ikke
sjældent "logisk subjekt" om det ~~aktive~~ led (helst objektet), der
ville blive subjekt ved aktiv vending af en passiv (finit eller
infinit)sætning, altså med betydningen "agens" (i ordets videste
betydning, medensfattende: han fik kls). Denne dobbelthed synes
du på en eller anden måde at fået med fra dit intuitive ud-
gangspunkt, idet ligefrem sidestille "logisk subjekt" og
"agens" som ækvivalente udtryk.

§ 23: Her søges forvirringen ved et tilsyneladende uskyldigt
indførelse af (vilkaarlige, men hensigtsmæssige?) symboler. H
Hvis du mener "subjekt" eller "agens" (og det fremgår ikke
engang klart hvilket du sigter til "intuitivt"), bør du ikke
bruge forbegstaverne fra de kasus hver i disse semantiske (?)
størrelser under givne ("normale" eller "logiske") omstændig-
heder står. Være diskussioner har viist, hver let det fører
til misforståelser.

§ 23, s. 32: Her har lighedstegnet efter min mening ~~aktar~~ en
trejde funktion. Det udtrykker nemlig "vil ved omskrivning
til en finit sætning i aktiv få den syntaktiske funktion
subj., obj. osv. i forhold til V". I så fald har vi her ikke
med intuitivt-semantiske eller "logiske" størrelser at gøre,
men med "formelt-sproglige" eller "funktionelle".

I så fald bliver refleksivprøven i § 25 ikke en "formel-
sproglig begrundelse" (hvilket umagtelig også ville udvide
begrebet "begrundelse" ud over al rimelighed), men et formelt-
sprogligt forhold, der står i et bestemt forhold til transforma-
tionensreglerne, ~~xxx~~ som kan udnyttes i den sproglige beskrivelse.

De senere "regnerregler" og ligninger kan altså føres tilbage
til det simple forhold at det refleksive objekt ved et verbum
altid repræsenterer det samme designatum som det led der ved
transformation til en finit sætning (i aktiv) vil være subjekt
(henh. stå i nominativ), og derfor står i samme person og tal
(en styrelse der er obligatorisk, dvs. ikke semantisk motiveret
ved "fakt refleksiv"). (fortsættelse følger).

Så vidt jeg ser, drejer det sig om "definitionsstrategi": Man har i tysk det forhold at transformation til finit aktiv sætning og transformation til "fast reflektiv" altid giver samme værdi for N^n (for så reflektivt altid kongruerer med nominativet i en finit aktiv sætning). Er der nu tilfælde hver man kommer til et sikrere resultat ved at benytte "omvejen" ad reflektivprøven, eller bør man ikke definere N^n (efter sit pålydende) som det led der kommer til at stå i nom. (på subjektpladsen) i en finit aktiv sætning (og eventuelt ansætte reflektivprøven som et pædagogisk hjælpemiddel i tvivlstilfælde, hvis sådanne skulle kunne optræde).

I så fald synes den højst dubiose "bevisførelse" i § 28 at blive overflødig; den synes (som af SpH påpeget) at bære på en uferverlig tvetydighed af lighedstegnene og identitetsbegrebet. Efter min mening (som jeg dog ikke er sikker på at kunne føre strengt bevis for) er resultatet på en eller anden måde smuglet ind i definitionen af N^n , idet dette dels er det intuitivt opstillede "logiske subjekt" eller "semantiske ægens" (alias: det led der bliver subjekt ved transformation til finit aktiv sætning), dels "formaldefineres" ved reflektivets kongruens.

Først knytte et par bemærkninger til præcisere min tanke, vil ~~ikke knytte~~ til fremstillingen § 28 stk. 3 ff., dernæst til GBs omdelte formulering.

$N^1 : N^3$ er en fslgt ("Folglich") af definitionen. Lighedstegnet betyder: "i den foreliggende sætning må iflg. være symboliseringsregler ~~ikke~~ det samme ord (ich) symboliseres både som N^1 og som N^3 . I den flg. sætning (om aufferdern) ser det ud som om man beviser hvad man vidste "im voraus". I ligningen $A^2 : N^3$ bemærker man at N er defineret ved et formelt kriterium (reflektivets kongruens), medens A henstår som intuitivt defineret.

Men hverfra har vi vor "viden" om koefficienten" til auffer-
~~XXXX~~
 dern? og er "antagelsen" $A^0: N^0$ ikke blot en mekanisk an-
 vendelse af vere "intuitive" symboliseringsregler? Jeg me-
 ner ikke at det er tilladeligt at bruge den almindelige alge-
 bra ~~XXX~~ når alle symboler er så ugenomsigtige som her.

Definitionen af A^n i sidste stk. på s. 37 ("bisher") stemmer
 ikke med den forelsige def. s. 31, hver A snarest er intuit-
 tivt-semantic defineret som et satsningsled (ikke blot som
 enk kasus). Det behøver derfor ikke nogen "erweiterung"
 og en sådan frentvisning ikke af vere "reagenoperationer", men
 af ligger i de traditionelle transformationsregler der er
 grundlaget for intuitionen. § 26 giver altså ikke nogen formel
 definition eller kriterium på A, i analogi med formalfef. af
 N og de te signaturer er derfor af forskellige logisk karak-
 ter.

GBs opstilling af 4/4 62 begynder med nogle såkaldte "ken-
 klusionsregler". Så vidt jeg ser, er det blot de sædvanlige
 definitioner af transitivitet og symmetri.

De dernest følgende "identifikationsregler" ville jeg
 ligeledes kalde "brugsregler" eller definitioner for de anvendte
 signaturer (men IR.1 leder mig i stikken i tilfælde som
 wir sind einfache Leute). ~~Desuden er det sjældent at~~
~~XXXXXX~~
~~XXXXXX~~

Man ser ikke hvorfor det er nødvendigt at give forskellige
 definitioner af N^1 og N^n (x IR.1 synes at vere overflødig-
 og IR 4, vil vere overflødig, hvis man definerer N ud fra
 transformation til finit aktiv satsning.

GR.1-2 kan jeg ikke oversætte til et spreg som min alge-
 braisk utrænede hjerne kan forstå. Premissen må vel sige
 så meget som: Hvis man anvender den her foreslåede symboli-
 sering, og hvis de relationer der angives ved vere ligheds-
 tegn er symmetriske og transitive, så vil man kunne genera-

8
koefficienten i ved finit verbum til koeff. ved
lisere fra ~~xxxxxxx~~
infiniit verbum (og omvendt).

Bemærkning 6° er farlig: indeholder den ikke at man kan
foretage alle mulige additions og multiplikationsansvæ-
rer med indekserne. Man må vel nøjes med at sige at de beteg-
ner en asymmetrisk og transitiv relation?

Mine indvendinger kan altså samles i en eneste: er det ikke
meget simple og klarere at definere A, N og D ud fra kasus
ved transformationen til finit aktiv sætning?

Efter dette kan man også spørge: er det din mening at du har givet
andet og mere end et overmåde praktisk notatienssystem, ved hjælp
af hvilket man med nogle få bogstaver kan angive ~~xxxxxxx~~
rang- og styrelsesforhold i en given sætning og karakterisere
et verbum ud fra dets konstruktionsmuligheder, dels xxx (i leksika
og grammatikker) som en ultra-short anvistning, dels i en ~~xxxx~~
funktionel klassifikation af verberne. Giver din metode nye defini-
tioner eller kriterier på "afhængighed", "styrelse"? Er den en "alge-
bra" der tillader egentlige "regnesperationer" eller som inde-
holder almene bidrag til en forbedret opstilling af den sproglige
kombinationslære i Hjelmslevs eller Spanghs forstand?

M.a.o.: er det din tanke at dit store arbejde ud over en dybt-
gående redegørelse for de tyske verbers konstruktionsforhold
giver nye bidrag til den almene grammatik?

Nu kommer mine gæster, og jeg må slutte
for i dag.

Venlig hilsen